

В. П. Колосова

ПЛАНУВАННЯ ВИДАТКІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОГРАМ, ЩО КРЕДИТУЮТЬСЯ МІЖНАРОДНИМИ ІНСТИТУЦІЯМИ

Бюджетне планування загалом є ключовим елементом системи управління бюджетним процесом. У статті показано, що ефективність планування видатків державного бюджету обумовлюється багатьма факторами, зокрема: формулюванням цілей і завдань на рівні головних розпорядників бюджетних коштів; достовірністю макроекономічних показників та іншої інформації, що використовується для підготовки проекту бюджету; методикою планування показників видатків бюджету. Наголошено, що планування бюджетних видатків для реалізації інвестиційних програм передусім пов'язане з необхідністю забезпечення пропорційного розвитку національної економіки та, в умовах подолання наслідків фінансово-економічної кризи, коли через різке падіння національної економіки фінансові ресурси вкрай обмежені, потребує особливої уваги. Зазначено, що ефективно й гнучке бюджетне планування повинне забезпечувати виконання всіх програм стратегічного розвитку держави. Досягненню цієї мети, на думку автора, сприятиме, зокрема, широке запровадження програмно-цільового методу планування бюджету. Для використання цього методу в бюджетному процесі необхідно вдосконалити методологічне підґрунтя, запровадити середньо- і довгострокове планування, розробити ефективну систему розподілу бюджетних коштів за відповідними програмами, націленими на розв'язання гострих соціально-економічних проблем.

Ключові слова: державний бюджет, видатки бюджету, бюджетне планування, бюджетні програми, кредитування міжнародними фінансовими інституціями.

Табл. 1. Літ. 15.

В. П. Колосова

ПЛАНИРОВАНИЕ РАСХОДОВ ГОСУДАРСТВЕННОГО БЮДЖЕТА ДЛЯ РЕАЛИЗАЦИИ ИНВЕСТИЦИОННЫХ ПРОГРАММ, КРЕДИТУЕМЫХ МЕЖДУНАРОДНЫМИ ИНСТИТУЦИЯМИ

Бюджетное планирование в целом является основным элементом системы управления бюджетным процессом. В статье показано, что эффективность планирования расходов государственного бюджета зависит от многих факторов, в частности от формулировки целей и задач на уровне главных распорядителей бюджетных средств; от достоверности макроэкономических показателей и другой информации, используемой для подготовки проекта бюджета; от методики планирования показателей расходов бюджета. Подчеркнуто, что планирование бюджетных расходов для реализации инвестиционных программ прежде всего связано с необходимостью обеспечения пропорционального развития национальной экономики и, в условиях преодоления последствий финансово-экономического кризиса, когда из-за резкого падения национальной экономики финансовые ресурсы крайне ограничены, требует особого внимания. Отмечено, что эффективное и гибкое бюджетное планирование должно обеспечивать выполнение всех программ стратегического развития государства. Достижению этой цели, по мнению автора, будет способствовать, в частности, широкое внедрение программно-целевого метода планирования бюджета. Для использования данного метода в бюджетном процессе необходимо усовершенствовать методологическую основу, внедрить средне- и долгосрочное планирование, разработать эффективную систему распределения бюд-

© Колосова В. П., 2015

жетных средств по соответствующим программам, направленным на решение острых социально-экономических проблем.

Ключевые слова: государственный бюджет, расходы бюджета, бюджетное планирование, бюджетные программы, кредитования международными финансовыми институтами.

Viktoriia Kolosova

STATE BUDGET EXPENDITURES PLANNING FOR IMPLEMENTATION OF INVESTMENT PROGRAMS CREDITED BY INTERNATIONAL ORGANIZATIONS

Budget planning in general is a major element of the budget process management. It is determined, that an effectiveness of state budget expenditures planning depends on many factors, including: formulation of goals and objectives at the level of key spending units; credibility of macroeconomic indicators and other information used to prepare a draft budget; methods of planning budget expenditures indicators. It is emphasized that budget expenditures planning for implementation of investment programs primarily is associated with the need to ensure balanced development of the national economy. Active involvement of international loans and provision of public funding can provide structural reform of the national economy, development of innovative and sustainable economic growth. The need to attract international financial institutions to fund implementation of investment programs also determines the need for research in this area. Use of program budgeting in budget process involves improvement of methodological framework, implementation of medium- and long-term planning, and development and implementation of an effective system of budget allocation for the relevant programs that aim to solve pressing social and economic problems.

Keywords: state budget, budget expenditures, budget planning, budget programs, lending by international financial institutions.

JEL classification: H60, H61, H68, F35.

Співпраця України з міжнародними фінансовими інституціями є основним джерелом інвестиційного фінансування видатків державного бюджету. У свою чергу, бюджетне планування дає змогу забезпечити збалансованість фінансових ресурсів держави, визначити реальні джерела доходів бюджету та пріоритети у видатковій політиці, здійснювати ефективне управління державним боргом, реалізувати на практиці єдину бюджетну політику на всіх рівнях державної влади тощо.

Питанням планування видатків державного бюджету присвячено чимало наукових праць вітчизняних учених, серед яких: С. Гасанов, І. Запатріна, Т. Єфименко, С. Лондар, І. Лютий, К. Павлюк, Л. Сафанова, І. Чугунов, В. Федосов [1–8], утім питання планування видатків державного бюджету для реалізації інвестиційних програм необхідно провести подальші дослідження у цій сфері.

Метою статті є дослідження проблем визначення напрямів удосконалення планування видатків державного бюджету для реалізації інвестиційних програм, кредитування яких здійснюється міжнародними інституціями на рівні головних розпорядників бюджетних коштів.

Загалом поняття бюджетного планування є дискусійним у наукових колах. Воно тлумачиться як науково обґрунтований процес визначення джерел створення і напрямів використання бюджетних ресурсів в економіці

держави з метою забезпечення стабільного економічного й соціального розвитку [5; 6, с. 110]; як комплекс організаційно-технічних, методичних і методологічних заходів на таких стадіях бюджетного процесу як складання, розгляд і затвердження бюджетів для визначення обсягів і джерел формування та напрямів використання бюджетних ресурсів держави з метою забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку суспільства [9] тощо. Простежується відсутність єдиного підходу до визначення поняття бюджетного планування серед науковців, а також у нормативно-правовій базі, яка регулює бюджетний процес.

Нині при складанні бюджету обов'язковим є використання такого інструменту бюджетування, як бюджетна програма, котра має бути тісно пов'язаною із системою загальнодержавних програмних документів. Стратегічний план головного розпорядника бюджетних коштів являє собою основу для складання оперативних (річних) планів, обґрунтування досягнутих результатів, запланованих і витрачених коштів, звітування про діяльність перед урядом чи парламентом, а також перед громадськістю — платниками податків. У вітчизняній практиці система документів для реалізації через бюджет державної політики включає: Програму діяльності Уряду, національні й державні цільові програми, Основні напрями бюджетної політики, комплекс бюджетних програм, урядові прогнози зведеного бюджету на три роки тощо [8].

Процес планування видатків розпочинається з розроблення, аналізу і відбору програм, які необхідно реалізувати головному розпорядникові бюджетних коштів для досягнення цілей, визначених на етапі стратегічного планування його діяльності. У цьому процесі беруть участь безпосередньо головні розпорядники бюджетних коштів та відповідні структурні підрозділи Міністерства фінансів України. Перші розподіляють людські, матеріальні та інші ресурси, необхідні для виконання бюджетних програм, визначають їхню вартість з урахуванням можливостей бюджету. Водночас здійснюється аналіз минулорічних програм з погляду досягнення їх цілей та ефективності витрачених коштів. За результатами цього аналізу оцінюється бюджетна програма, що полягає у перегляді структури наявної та, за потреби, в удосконаленні або розробленні нової програми.

Науковці наголошують, що основними цілями бюджетного планування на багаторічній основі, насамперед є підвищення дисципліни витрачання бюджетних коштів. Таке планування має спрямовуватися на фінансове стримування майбутніх витрат, а не бути інструментом розширення програм. Найчастіше багаторічне бюджетне планування є середньостроковим і здійснюється на трирічний часовий горизонт, що найточніше відповідає періоду, на який можуть затверджуватися глобальні бюджетні цілі [9].

Згідно зі ст. 21 Бюджетного кодексу України [10], центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної бюджетної політики, за участю центрального органу виконавчої влади з питань економічної

політики, Національного банку України, а також головних розпорядників бюджетних коштів складає прогноз Державного бюджету України на наступні за плановим два бюджетні періоди, який ґрунтується на щорічному посланні Президента України до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України, Програмі діяльності Кабінету Міністрів України, прогнозних та програмних документах економічного та соціального розвитку, державних цільових програмах.

Головні розпорядники коштів державного бюджету, зважаючи на індикативні прогнозні показники обсягів видатків і надання кредитів з бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди, доведені центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної бюджетної політики, разом з інструкцією з підготовки бюджетних запитів, складають плани своєї діяльності на плановий і наступні за плановим два бюджетні періоди (що включають заходи з реалізації інвестиційних програм (проектів)) відповідно до прогнозних та програмних документів економічного і соціального розвитку, державних цільових програм із визначенням очікуваних результатів діяльності. Такі плани діяльності щорічно приводяться у відповідність із показниками державного бюджету на плановий бюджетний період та прогнозом Державного бюджету України на наступні за плановим два бюджетні періоди.

З метою досягнення поставлених цілей головні розпорядники коштів державного бюджету формують бюджетні програми (з урахуванням строку їх реалізації) на плановий і наступні за плановим два бюджетні періоди.

Показники проекту Державного бюджету України на бюджетний період, що настає за плановим, ґрунтуються на індикативних прогнозних показниках державного бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди (включаючи індикативні прогнозні показники за бюджетними програмами, які забезпечують протягом кількох років виконання інвестиційних програм (проектів), зокрема тих, що здійснюються із залученням державою кредитів (позик) від зарубіжних країн, банків і міжнародних фінансових організацій).

За бюджетними програмами, які забезпечують протягом кількох років виконання інвестиційних програм (проектів), включаючи ті, що здійснюються із залученням державою кредитів (позик) від зарубіжних країн, банків та міжнародних фінансових організацій, та визначені законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет), Кабінет Міністрів України (Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцева державна адміністрація, виконавчий орган відповідної місцевої ради) вживає заходів щодо пріоритетності передбачення бюджетних коштів на наступний бюджетний період у проекті закону про Державний бюджет України (проекті рішення про місцевий бюджет) для продовження таких інвестиційних програм (проектів) з урахуванням необхідності поетапного їх завершення та введення в дію відповідних об'єктів.

Згідно зі ст. 23 Бюджетного кодексу України [10] будь-які бюджетні зобов'язання та платежі з бюджету здійснюються лише за наявності відповідного бюджетного призначення, якщо інше не передбачено законом про Державний бюджет України.

Планування видатків державного бюджету для реалізації інвестиційних програм, які кредитуються міжнародними інституціями, здійснюється згідно з паспортами бюджетних програм, відповідними нормативно-правовими актами, а також угодами про співробітництво та порядком надання кредитів міжнародними фінансовими організаціями.

Кількість державних цільових програм, які фінансуються за рахунок кредитів (позик), що залучаються державою до спеціального фонду Державного бюджету України від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних програм (проектів), становила у 2011 р. 24 програми із загальним запланованим обсягом фінансування 3 258 885,6 тис. грн [11]; у 2012 — 18 (5 131 924,2 тис. грн) [12]; 2013 — 17 (6 180 440,3 тис. грн) [13]; 2014 — 16 (6 188 727,8 тис. грн) [14]; 2015 — 19 (14 157 140,7 тис. грн) [15]. Простежується тенденція до збільшення обсягів фінансування видатків бюджету за рахунок міжнародних кредитів. Разом із тим кількість програм скоротилася з 24 програм у 2011р. до 19 у 2015 р.

Зазначимо, що дев'ять бюджетних програм фінансуються міжнародними інституціями протягом 2011—2015 рр., зокрема: 1101600 “Реконструкція гідроелектростанцій ПАТ “Укргідроенерго”; 1101630 “Впровадження Програми реформування та розвитку енергетичного сектора”; 1101640 “Підвищення надійності постачання електроенергії в Україні”; 1101650 “Будівництво ПЛ 750 кВ Рівненська АЕС — Київська”; 1101670 “Будівництво повітряної лінії 750 кВ Запорізька — Каховська”; 2751600 “Розвиток міської інфраструктури в Україні, розвиток системи водопостачання та водовідведення в м. Миколаєві”; 2751610 “Фінансування заходів по забезпеченню впровадження та координації проекту розвитку міської інфраструктури”; 3111600 “Розвиток автомагістралей та реформа дорожнього сектору”; 3511620 “Фінансування проектів розвитку за рахунок коштів, залучених державою”.

Проаналізуємо процес планування та реалізації бюджетних програм 3111600 “Розвиток автомагістралей та реформа дорожнього сектору” і 3131600 “Розвиток автомагістралей та реформа дорожнього сектору”, які передбачають фінансування через спільні з МБРР, ЄБРР та ЄІБ інвестиційні проекти щодо розбудови автомобільних доріг загального користування в Україні.

Мета діяльності головного розпорядника бюджетних коштів полягає в забезпеченні розвитку мережі автомобільних доріг, підвищенні безпеки руху, швидкості, комфортності та економічності перевезень пасажирів і вантажів автомобільним транспортом; поліпшенні транспортно-експлуатаційного стану автомобільних доріг, мостів і дорожньої інфраструктури, транспортної

доступності сільських територій; гарантуванні права громадян на вільне пересування; підвищенні технічних показників, конкурентоспроможності автомобільних доріг щодо забезпечення транзитних перевезень і розвитку автомобільного туризму; сприянні інвестиційному, соціально-економічному та екологічно збалансованому розвитку держави. До завдань головного розпорядника належать: забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері дорожнього господарства; надання соціальної підтримки працівникам дорожньої галузі; гарантування повного та своєчасного виконання боргових зобов'язань за кредитами, залученими для розвитку мережі автомобільних доріг загального користування; організація будівництва, реконструкції, ремонту та утримання автомобільних доріг загального користування, відповідного інженерного облаштування, об'єктів дорожнього сервісу та інших споруд; забезпечення надійного і безпечного руху автомобільними дорогами загального користування, вдосконалення й забезпечення розвитку дорожнього господарства; впровадження прогресивних проектних рішень, сучасних матеріалів і конструкцій, енерго- та ресурсозберігаючих технологій будівництва, ремонту та експлуатаційного утримання автомобільних доріг і мостів, нових методів організації робіт та техніки.

Законом України “Про Державний бюджет України на 2010 рік” видатки Державній службі автомобільних доріг України на впровадження проектів з реконструкції доріг і реформування дорожньої галузі, що підтримувались міжнародними інституціями, були затверджені як загальнодержавні видатки за бюджетною програмою “Розвиток автомагістралей та реформа дорожнього сектору” 3131600 в сумі 1 978 800 тис. грн у Додатку № 4 до Закону “Повернення кредитів до Державного бюджету України та розподіл надання кредитів з Державного бюджету України в 2010 році”.

На той період у межах співробітництва України з міжнародними фінансовими організаціями, Укравтодором для будівництва автомобільних магістралей України було залучено кошти трьох кредитів ЄБРР на загальну суму 375 млн євро. Проект “Відновлення автомагістралі М06 (Київ — Чоп) та реформа фінансування сектору автодоріг” (75 млн євро). Метою Проекту є підвищення рівня безпеки та якості послуг при перевезеннях пасажирів залізничним транспортом із дотриманням міжнародних стандартів, поліпшення експлуатаційних показників роботи залізничного транспорту, підвищення якості робіт з модернізації та ремонту колії завдяки закупівлі сучасної колійної техніки, сприяння безперешкодному зростанню транзитних вантажопотоків у сполученні Європа — Азія завдяки будівництву нового тунелю на ділянці Бескид — Скотарське Міжнародного транспортного коридору № 5. Другий та третій проект “Ремонт автомобільної дороги Київ — Чоп” (100 млн та 200 млн євро відповідно). Мета Проектів — приведення до європейського рівня транспортно-експлуатаційного стану автомобільної дороги М-06 Київ — Чоп на ділянці

від м. Київ (км 14) до м. Броди, Львівської обл. (км 441) — однієї з найважливіших магістральних доріг України, що збігається з пан'європейським транспортним коридором № 3: Берлін — Вроцлав — Краків — Львів — Рівне — Житомир — Київ.

Також між Україною та Європейським інвестиційним банком (ЄІБ) 30 липня 2007 р. було підписано Фінансову угоду (“Україна — проект європейських доріг України”), яка передбачає залучення кредитних коштів ЄІБ загальною сумою 200 млн євро для співфінансування спільного з ЄБРР третього проекту “Ремонт автомобільної дороги Київ — Чоп”.

Крім того, в межах співробітництва з МБРР Україною залучено кредит загальною сумою позики 400 млн дол. США для реалізації Проекту “Покращення автомобільних доріг та безпеки руху”. Метою проекту є приведення до європейського рівня транспортно-експлуатаційного стану автомобільної дороги М-03 Київ — Харків — Довжанський на ділянці від м. Бориспіль до м. Лубни — однієї з найважливіших магістральних доріг України, що збігається з національним транспортним коридором Європа — Азія, та покращення транспортно-експлуатаційного стану автомобільних доріг загального користування на аварійно-небезпечних ділянках і місцях концентрації ДТП.

З повнішою інформацією за проектами згідно з чинною на той час редакцією Бюджетного кодексу України, можна було ознайомитися лише в матеріалах, які надавались як інформаційні до законів про державний бюджет до 2011 р. Вперше Законом України “Про Державний бюджет України на 2011 рік” було затверджено Додаток № 9 до Закону України “Перелік кредитів (позик), що залучаються державою до спеціального фонду Державного бюджету України у 2011 р. від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних програм (проектів)” [11].

Цим Додатком затверджується перелік кредитів (позик), що залучаються державою від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних програм (проектів), із зазначенням кредиторів, загальних обсягів кредитів (позик) та обсягів їх залучення у відповідному бюджетному періоді в розрізі бюджетних програм. Така вимога встановлена пп. 10 п. 2 ст. 40 Бюджетного кодексу України в новій редакції від 8 липня 2010 р. № 2456-VI.

Тоді ж видатки за проектами Укравтодору були вилучені з категорії загальнодержавних і заплановані за бюджетною програмою “Розвиток автомагістралей та реформа дорожнього сектору” 3131600. Таке рішення було пов’язане з необхідністю контролю за станом реалізації проектів Укравтодором та досягнення запланованої мети за проектами. Чинні на той час вимоги наказу Міністерства фінансів України “Про паспорти бюджетних програм” від 29.12.2002 № 1098 не дозволяли здійснювати такий контроль, оскільки головні розпорядники бюджетних коштів не склали паспорти за бюджетними

програмами за загальнодержавними видатками в частині Стабілізаційного фонду (крім програм, які виникають після розподілу коштів фонду), між-бюджетних трансфертів, фінансування проектів розвитку за рахунок коштів, залучених державою тощо (п. 2).

Таким чином, у законах про державний бюджет з 2011 по 2015 рік надання кредитів Укравтодору відображається в Додатку № 4 до закону за бюджетною програмою “Розвиток автомагістралей та реформа дорожнього сектору” 3131600, у якому планується загальний обсяг надання кредитів і в Додатку № 9 до закону, де ця сума розподілена в розрізі кредиторів та проектів.

У 2011 р. Укравтодору було заплановано надання кредитів на загальну суму 1 978 800 тис. грн за такими проектами:

- 1) спільний з МБРР “Проект покращення автомобільних доріг та безпеки руху” в сумі 494 700 тис. грн;
- 2) спільний з ЄБРР Третій проект “Ремонт автомобільної дороги Київ — Чоп” в сумі 247 350 тис. грн;
- 3) спільний з ЄІБ Проект “Україна — проект європейських доріг України” в сумі 247 350 тис. грн;
- 4) спільний з ЄБРР Проект “Покращення транспортно-експлуатаційного стану автомобільних доріг на підходах до м. Києва” в сумі 494 700 тис. грн;
- 5) спільний з ЄІБ Проект “Європейські дороги України II” в сумі 494 700 тис. грн.

На відміну від попереднього року у бюджеті 2011 р. не відображався кредит ЄБРР “Другий проект “Ремонт автомобільної дороги Київ — Чоп”, оскільки його реалізацію було завершено. Вперше в державному бюджеті було відображено реалізацію нового проекту, мета якого — приведення до європейського рівня транспортно-експлуатаційного стану автомобільних доріг на основних підходах до м. Києва з урахування підготовки для проведення фінальних змагань з футболу Євро-2012. Для реалізації зазначеного проекту було залучено кредит ЄІБ (Проект “Європейські дороги України — II”) та кредит ЄБРР (Проект “Покращення транспортно-експлуатаційного стану автомобільних доріг на підходах до м. Києва”) обсягом 450,0 млн євро кожний. Зазначимо, що на етапі підготовки проекту бюджету на 2011 рік за вказаними проектами ЄБРР та ЄІБ, угоди підписані не були. Після проведення переговорів і підписання угод назви проектів були змінені, тому в бюджеті 2012 р. ці проекти відображаються з іншою назвою.

Роботу над спільним з ЄБРР та ЄІБ проектом “Покращення транспортно-експлуатаційного стану автомобільних доріг на підходах до м. Києва”) було розпочато ще у 2009 р. Міністерство економіки України наказом від 06.10.2009 № 1094 прийняло рішення щодо визнання за доцільною підготовку спільного з ЄБРР та ЄІБ проекту. Міністерством фінансів України в травні 2010 р. опрацьовано проект ТЕО та надані Укравтодору відповідні зауваження до його

тексту. 26 листопада 2010 р. між Україною та ЄБРР була укладена Кредитна угода, Проектна Угода між Укравтодором та ЄБРР, Субкредитна угода між Міністерством фінансів та Укравтодором. 15 червня 2011 р. Верховна Рада України прийняла Закон України № 3514-VI про ратифікацію Кредитної угоди. Угоди за Проектом набули чинності 16 вересня 2011 р.

Залучення позики ЄБРР передбачалося здійснити у євро за плаваючою процентною ставкою EURIBOR + 1 % річних, комісія за зобов'язання — 0,5 % річних від невикористаної частини позики, одноразова комісія — 1 % від суми позики. Останньою датою використання коштів буде дата через чотири роки після підписання Угоди (або пізніше, у разі погодження з банком). Термін погашення кредиту становить 15 років. 27 травня 2011 р. між Україною та Європейським інвестиційним банком були підписані угоди за проектом “Покращення транспортно-експлуатаційного стану автомобільних доріг на підходах до м. Києва” і Субкредитна угода між Міністерством фінансів України та Укравтодором. 16 листопада 2011 р. Верховна Рада України прийняла Закон України № 3514-VI про ратифікацію Фінансової угоди за проектом № 4042-VI. 7 лютого 2012 р. Угоди за Проектом набули чинності. Умови залучення кредиту ЄІБ такі: плаваюча процентна ставка EURIBOR + 0,7 %, комісія за зобов'язання — 0,1 % річних від невикористаної частини позики, одноразова комісія — 0,25 % від суми позики. Останньою датою надання заявки на використання коштів (траншу) передбачається 31 грудня 2016 р. Термін погашення кредиту — 20 років.

У 2012 р. Укравтодору було заплановано надання кредитів на загальну суму 2 500 007, 4 тис. грн за такими проектами:

- спільний з МБРР Проект покращення автомобільних доріг та безпеки руху в сумі 1 304 978,9 тис. грн;
- спільний з ЄБРР Третій проект “Ремонт автомобільної дороги Київ — Чоп” в сумі 104 113,2 тис. грн;
- спільний з ЄБРР Проект “Покращення транспортно-експлуатаційного стану автомобільних доріг на під'їздах до м. Києва (пан'європейські коридори)” в сумі 444 207,7 тис. грн;
- спільний з ЄІБ Проект “Європейські дороги України II (Проект покращення транспортно-експлуатаційного стану автомобільних доріг на підходах до м. Києва)” в сумі 444 207,6 тис. грн.

У бюджеті на 2012 р. спільний з ЄІБ Проект “Україна — проект європейських доріг України” не відображався, оскільки термін його реалізації завершився [12]. Проте у бюджеті були заплановані видатки на реалізацію нового спільного з МБРР Другого проекту покращення автомобільних доріг та безпеки руху в сумі 202 500 тис. грн. Розпорядженням Кабінету міністрів України “Про залучення від Міжнародного банку реконструкції та розвитку для реалізації інвестиційного проекту “Другий проект покращення автомобільних

доріг та безпеки руху” від 04.07.2012 № 424-р прийнято рішення про доцільність залучення зазначеного кредиту. Розпорядженням Президента України “Про делегацію України для участі у переговорах з Міжнародним банком реконструкції та розвитку щодо укладення Угоди про позику “Другий проект покращення автомобільних доріг та безпеки руху (Проект “Покращення транспортно-експлуатаційного стану міжнародної автомобільної дороги М-03 Київ — Харків — Довжанський на ділянці Лубни — Полтава”)” між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку” від 17.07.2012 № 140/2012-рп затверджено склад делегації та директиви. Угода про позику між Україною та МБРР та Проектна Угода між Укравтодором та МБРР укладені від 11.10.2012 (№ 8195-UA). Субкредитна угода між Міністерством фінансів України та Державною службою автомобільних доріг України укладена 11.10.2012 за № 15010-03/98.

Законами України про Державний бюджет України на 2013 та 2014 роки затверджувалось кредитування Укравтодору на реалізацію зазначених проектів у сумі 3 150 094,4 тис. грн та 2 291 240,6 тис. грн відповідно. Інформацію щодо обсягів та кредиторів наведено у таблиці [13; 14].

Таблиця. **Обсяги залучення кредитів міжнародних фінансових інституцій, тис. грн**

Назва інвестиційної програми (проекту), що реалізується за рахунок кредиту (позики)	Обсяг залучення кредиту (позики) у 2013 р.	Обсяг залучення кредиту (позики) у 2014 р.
<i>Міжнародний банк реконструкції та розвитку</i>		
Проект покращення автомобільних доріг та безпеки руху	362 525,4	89 429,5
Другий проект покращення автомобільних доріг та безпеки руху	1 374 864,8	893 211,1
<i>Європейський банк реконструкції та розвитку</i>		
Проект “Покращення транспортно-експлуатаційного стану автомобільних доріг на під’їздах до м. Києва (пан’європейські коридори)”	706 352,1	674 300,0
Третій проект “Ремонт автомобільної дороги Київ — Чоп”	50 000,0	реалізація проекту завершилась
<i>Європейський інвестиційний банк</i>		
Європейські дороги України II (Проект покращення транспортно-експлуатаційного стану автомобільних доріг на підходах до м. Києва)	656 352,1	634 300,0

Джерело: складено за даними Міністерства фінансів України.

Планування видатків та реалізація інвестиційних проектів, які фінансуються за рахунок коштів міжнародних фінансових інституцій перебувають у стадії становлення. Водночас на сучасному етапі не набули належного застосування принципи та критерії відбору проблем для формування програм, що призводить до прийняття програм, котрі спрямовані на реалізацію поточних,

а не стратегічних завдань, дублюють одна одну, мають необґрунтовані строки виконання та не чітко сформульовані результати реалізації, тобто не відповідають суті програмно-цільового методу. Тому доцільно продовжити практику ухвалення державних програм соціального та економічного розвитку країни на відповідний рік, розпочату з 2010 р., які визначають пріоритети соціально-економічного розвитку держави і завдання, що мають бути розв'язані найближчими роками. Це сприятиме покращанню планування видатків за програмно-цільовим методом і підвищенню ефективності використання бюджетних коштів.

В умовах удосконалення механізмів бюджетного фінансування в Україні доводиться констатувати надмірну залежність бюджетного планування від багатьох факторів неекономічного характеру, відсутність налагоджених механізмів бюджетного планування, узгоджених за термінами й змістом з іншими сферами вітчизняної бюджетної системи. На жаль, стратегічне планування видатків бюджету наразі не набуло належного рівня розвитку: бюджетні видатки плануються переважно на коротко- та середньострокову перспективу. В умовах подолання наслідків фінансово-економічної кризи, коли через різкий спад національної економіки фінансові ресурси вкрай обмежені, особливу увагу слід приділяти саме плануванню. Ефективне й гнучке бюджетне планування повинне забезпечувати виконання, принаймні на мінімальному рівні, всіх програм стратегічного розвитку держави. Досягненню цієї мети, на наш погляд, сприятимуть: широке запровадження програмно-цільового методу планування бюджету; розроблення ефективної системи показників попередньої оцінки програми, оцінки ефективності її виконання; постійний моніторинг виконання програми; доповнення бюджетної функціональної класифікації програмною цільовою класифікацією; оптимізація системи бюджетних установ, а за потреби навіть їх реорганізація; належна організація внутрішнього й зовнішнього фінансового контролю дотримання чинного бюджетного законодавства.

Використання програмно-цільового методу в бюджетному процесі передбачає вдосконалення методологічної основи, впровадження середньо- й довгострокового планування, а також розроблення та впровадження ефективної системи розподілу бюджетних коштів за відповідними програмами, які націлені на розв'язання гострих соціально-економічних проблем.

На сьогодні співпраця України з міжнародними фінансовими інституціями є основним джерелом інвестиційного фінансування видатків державного бюджету. У свою чергу, бюджетне планування дає змогу забезпечити збалансованість фінансових ресурсів держави, визначити реальні джерела доходів бюджету та пріоритети у видатковій політиці, здійснювати ефективне управління державним боргом, реалізувати на практиці єдину бюджетну політику на всіх рівнях державної влади тощо.

Список використаних джерел

1. Фінансова система України: взаємодія корпоративного та державного секторів / Т. І. Єфименко, І. О. Лютий, С. С. Гасанов та ін. ; ДННУ “Акад. фін. управління”. — К., 2012. — 244 с.
2. Чугунов І. Я. Розвиток програмно-цільового методу планування бюджету / І. Я. Чугунов, І. В. Запатріна // Фінанси України. — 2008. — № 5. — С. 3—14.
3. Лондар С. Л. Фінанси : навч. посіб. / С. Л. Лондар, О. В. Терещенко. — Вінниця : Нова Кн., 2009. — 384 с.
4. Лютий І. Суперечності планування видаткової частини державного бюджету України / І. Лютий, Л. Савич // Формування ринкової економіки в Україні. — 2009. — Вип. 19. — С. 81—87.
5. Василик О. Д. Державні фінанси України : підручник / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. — К. : НІОС, 2002. — 608 с.
6. Сафанова Л. Д. Бюджетний менеджмент : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / Л. Д. Сафанова ; ДВНЗ “Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана”. — К., 2001. — 186 с.
7. Фінансово-бюджетна стратегія в сучасних соціально-економічних умовах : матеріали наук.-практ. конф., м. Київ, 26 лют. 2009 р. / редкол.: І. Я. Чугунов (гол.) та ін. ; Н.-д. фін. ін.-т. — К., 2009. — 207 с.
8. Федосов В. М. Бюджетна система : підручник / В. М. Федосов ; за наук. ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. — К. : ЦУЛ ; Т. : Екон. думка, 2012. — 871 с.
9. Бюджетне планування [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://pidruchniki.com/1594102439182/ekonomika/byudzhetne_planuvannya.
10. Бюджетний кодекс України : закон України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/>.
11. Про державний бюджет України на 2011 рік : закон України від 23.12.2010 № 2857-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2857-17>.
12. Про державний бюджет України на 2012 рік : закон України від 22.12.2011 № 4282-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4282-17>.
13. Про державний бюджет України на 2013 рік : закон України від 06.12.2012 № 5515-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5515-17>.
14. Про державний бюджет України на 2014 рік : закон України від 16.01.2014 № 719-VII [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/719-18>.
15. Про державний бюджет України на 2015 рік : закон України від 28.12.2014 № 80-VII [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80-19>.